

Irena KOSOVEL

Naša psihoterapevtska realnost - od besed k dejanjem

Our psychotherapy reality – from words to acts

Področje psihoterapije je v Sloveniji neurejeno. Kaj to pomeni? Poklic psihoterapevt uradno ne obstaja, pogoji za njegovo izvajanje niso določeni, zahteve za edukacijo niso predpisane, nadzora nad izvajalci ni, prostor za šarlatane je odprt. Te in podobne trditve slišimo ali beremo vse pogosteje v različnih medijih in javnih občilih. A dejstvo je, da je psihoterapija dejansko našla svoje mesto v obravnavi ljudi s psihičnimi, osebnostnimi in čustvenimi problemi, njena učinkovitost je dokazana in nesporna, ljudje jo potrebujejo. Potrebe po psihoterapevtski obravnavi so velike, dodatno jih generira vse hitrejši in vse bolj stresen način življenja. Ob tem imam v mislih psihoterapijo v širšem pomenu besede, ki vključuje tudi različne oblike psihosocialne pomoči.

Kakšne možnosti imamo v Sloveniji, ko potrebujemo psihoterapevtsko pomoč?

Ljudje se pod bremenom vsakodnevnih težav zatekajo po pomoč v zdravstvene domove, kjer jim splošni zdravnik z zdravili umiri psihosomatsko simptomatiko, v najboljšem primeru jim odmeri nekaj bolniškega staleža in jih na tak način odpravi. Če je simptomatika bolj trdovratna oziroma gre za težjo psihiatrično patologijo, se ljudje obračajo po pomoč k psihiatru. Ta ima za posameznega pacienta na voljo le kratek čas, predpiše mu zdravila, naroči na naslednjo kontrolo čez mesec ali več in tu se delo s pacientom tudi konča. V redkih specializiranih psihoterapevtskih zdravstvenih enotah so pacienti deležni skupinskih psihoterapevtskih obravnav, ki so vezane predvsem na hospitalno zdravljenje, po odhodu iz bolnišnične oskrbe pa so pacienti že spet prepuščeni predvsem samim sebi. Izostane torej vsakršna psihoterapevtska obravnava, ki bi pacienta ozavestila in ojačala za nadaljnje življenje. Na tem mestu opravijo nekaj volunteerskega dela različna društva za bolnike in svojce.

Potrebe po psihoterapevtskih storitvah torej nesporno so, možnosti za primerno psihoterapevtsko obravnavo v okviru zdravstvenega sistema pa praktično ni. Skrb za duševno zdravje ljudi je v našem zdravstvenem sistemu v rokah psihiatrov in kliničnih psihologov, ki pa se v okviru svoje osnovne edukacije ne usposobijo za psihoterapevtsko obravnavo, niti nimajo za te vrste obravnavo čas. Paradoks trenutnega stanja je, da sta to edina poklica, ki jima zdravstvena zavarovalnica priznava tudi ure psihoterapevtske obravnave, kar pomeni, da so te dostopne pacientom brezplačno.

V čem je problem? Psihoterapija je v Sloveniji vzniknila in se razvijala v okviru psihiatrije in klinične psihologije, ki se primarno ukvarjata s področjem duševnih motenj in osebnostne problematike ljudi, a je njen razvoj prerasel okvire teh poklicev in se zdiferenciral v avtonomen poklic. Vzpostavil je lastno strokovno identiteto in potrebo po posebni edukaciji, ki vključuje poleg teoretičnega znanja in kliničnega dela pod supervizijo predvsem in tudi lastno psihoterapevtsko izkušnjo, preko katere se usposobi za prepoznavanje lastnega kontratransfera v terapevtski obravnavi. Psihoterapevt in pacient/klient v varnem in zaupnem terapevtskem odnosu s pogovorom in preko asociacijskega materiala pacienta odkrivata globlje plasti psihičnega delovanja, njegove zakoreninjene načine funkcioniranja, čustvovanja, njegov vrednostni sistem, predstavo o sebi in drugih itn.

Od kod psihoterapevtsko znanje v Sloveniji?

Potreba po psihoterapevtski znanju in obravnavi, ki naj prevzame obravnavo klienta tam, kjer psihiatrični in psihološki stroki zmanjka orodij, je bila že zgodaj prepoznana. Že v poznih šestdesetih letih prejšnjega stoletja so se začela različna izobraževanja s področja psihoterapije za psihiatre in psihologe najprej v okviru Slovenskega zdravniškega društva, Sekcije za psihoterapijo, kasneje pa tudi znotraj različnih psihoterapevtskih strokovnih združenj. Posamezni strokovnjaki so se že v šestdesetih in sedemdesetih letih educirali v tujini in svoje znanje prenašali domov.

Na pragu novega tisočletja je v slovenskem psihoterapevtskem prostoru vzniknilo kar nekaj strokovnih psihoterapevtskih društev. Nekatera med njimi so se povezala v Slovensko krovno zvezo za psihoterapijo (v nadaljnjem besedilu: SKZP), psihoterapevtsko sekcijo v okviru zdravniškega društva iz šestdesetih let pa je nasledilo Združenje psihoterapevtov Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ZPS). Tako ZPS kot društva v okviru SKZP so vsak zase izvajala različne oblike psihoterapevtske edukacije in razvila lastne edukacijske poti. Spoznanje o potrebi po celostni psihoterapevtski edukaciji, ki naj oblikuje nov poklicni profil psihoterapevta, je vodilo k prvim zahtevam po zakonski ureditvi področja.

Žal psihoterapevtska strokovna združenja v Sloveniji niso našla skupne poti, da bi združila znanje in prizadevanja za vzpostavitev konsistentnega sistema psihoterapevtske pomoči. Šele v letih 2006 do 2010 so relevantni nosilci psihoterapevtske dejavnosti v Sloveniji uspeli svoj pogled na ureditev psihoterapije poenotiti v Delovni skupini za pripravo zakona o psihoterapiji, ki jo je imenoval minister za zdravje. To štiriletno sodelovanje je prispevalo k poenotenju stališč in k oblikovanju predloga zakona, ki naj bi urejal to materijo. Žal so pri naslednjih korakih tako politika kot tudi stroka zatajili in predlog zakona je obležal v ministrovem predalu. Snovalci zakona pa so se ponovno umaknili vsak k sebi in zdi se, kot da enkrat že vzpostavljenega sodelovanja nikoli ni bilo. Navkljub temu pa so poenotena spoznanja o poklicnem profilu psihoterapevta in potrebni edukaciji ostala in našla pot v večino strokovnih društev in drugih strokovnih organizacij.

Kaj se dogaja danes?

Od leta 2010, ko so bile aktivnosti za zakon zaustavljene, so bile na Ministrstvo za zdravje naslovljene z različnih strokovnih sredin številne pobude, da se področje psihoterapije uredi, a ministrstvo ni naredilo nič. Zavzelo je stališče, da poseben zakon, ki bi urejal področje psihoterapije, ni potreben in da se bo to področje uredilo v sistemskem zakonu o zdravstveni dejavnosti, ki ga je vsaka vlada začela pisati znova, a ga nobena dokončno ni spisala, da bi ga državni zbor lahko sprejel.

V psihoterapevtske anale leta 2016 bomo zagotovo zabeležili povečane aktivnosti civilne družbe in akademske sfere za normativno ureditev psihoterapije. Na začetku leta 2016 sta SKZP in ZPS sklenili Memorandum o sodelovanju, v katerem sta se dogovorili za sodelovanje v prizadevanjih za zakonsko ureditev psihoterapije. Nekaj mesecev kasneje je prišlo do ustanovitve Kolegija fakultet in strokovnih združenj na področju psihoterapije in psihosocialnega svetovanja (v nadaljnjem besedilu Kolegij), v katerem so tri fakultete, ki v Sloveniji edine izvajajo akreditirane izobraževalne programe s področja psihoterapije in psihosocialnega svetovanja, in nekaj strokovnih združenj povezanih z akademsko sfero. Julija 2016 so člani Kolegija podpisali Dogovor o sodelovanju za normativno ureditev psihoterapije.

Čeprav se vsi ti akterji zavzemajo za »domnevno« isti cilj, to je za normativno ureditev psihoterapije, tečejo aktivnosti dvotirno. A Slovenija je premajhna, da bi si za uspešen razvoj lahko privoščili tolikšno razklanost, enako velja tudi za psihoterapevtsko dejavnost. Kolegij si je prav zato med vodila svojega delovanja zastavil odprtost, transparentnost, sodelovanje in povezovanje vseh deležnikov na področju psihoterapevtske dejavnosti v Sloveniji, zato vabi k sodelovanju tudi SKZP in ZPS ter druga strokovna združenja. Vendar ostajajo psihoterapevti, ki so se kot prvi rekrutirali iz zdravniških vrst in se večinoma kasneje povezali v ZPS, zaprti v svoj krog in še danes ne sprejemajo aktualnih razmer v psihoterapevtskem prostoru. Še zlasti ne sprejemajo akademizacije na področju psihoterapije, ki se je razmahnila v zadnjem desetletju in postala realnost slovenskega prostora. Argumenti proti so diskvalifikatorne narave, nočejo se poučiti in biti seznanjeni z realnostjo, po principu: česar ne vidim in ne vem, tega ni! Takšna drža, ki je pretežno lastna tako psihoterapevtski stroki znotraj zdravstva kot tudi Ministrstvu za zdravje, naravnost ohranja neurejeno stanje na tem področju. Gre pa zato, da se v interesu vseh, ki potrebujejo psihoterapevtsko pomoč, v Sloveniji vzpostavi transparenten, strokovno ter etično konsistenten in vsem dostopen sistem psihoterapevtske pomoči.

Kaj prinaša Kolegij fakultet in strokovnih združenj na področju psihoterapije in psihosocialnega svetovanja?

Kolegij je odločen preiti od besed k dejanjem. Želi opozoriti, da je akademizacija psihoterapije realnost in neizogibna smer nadaljnjega razvoja. Dopušča različne edukacijske poti – tako dodiplomski študij kot tudi študij za drugi poklic. Za strokovno in etično kvalitetno delo psihoterapevta je pomembno predvsem, s kakšnimi kompetencami edukant psihoterapije zaključi svoj proces edukacije vključno s supervizirano klinično prakso in lastno psihoterapevtsko izkušnjo, saj prav ta dva pogoja največkrat izostaneta pri sicer običajno teoretično in praktično dobro usposobljenih psihiatrih in psihologih oziroma kliničnih psihologih.

Zavzemanje za normativno urejanje psihoterapije širi Kolegij tudi na psihosocialno svetovanje, v svoj fokus pa vnaša tudi preventivo, ki ni nujno zdravstvena dejavnost. Ker pa vendarle gre za enoten strokovni prostor, je sodelovanje z vsemi deležniki, ki se ukvarjajo z duševnim zdravjem ljudi, NUJNA! Kolegij si zato prizadeva za čim širšo informiranost in ozaveščenje ljudi, zato v svoje vrste vključuje tudi uporabnike psihoterapevtskih storitev. Da bi jim olajšali izbor ustrezne psihoterapevtske oziroma psihosocialne pomoči in boljšo orientiranost med delujočimi psihoterapevti, so člani Kolegija kot samostojne fizične osebe ustanovili posebno strokovno asociacijo, kot predhodnico strokovne zbornice psihoterapevtov, saj zanjo trenutno še ni kvalitetnih pravnih podlag. To je Slovensko združenje za psihoterapijo in svetovanje, ki je bilo ustanovljeno 6. 12. 2016, njegova registracija pa je že v teku.

Kaj je Slovensko združenje za psihoterapijo in svetovanje in kaj je njegovo poslanstvo?

Slovensko združenje za psihoterapijo in svetovanje (v nadaljnjem besedilu Združenje) je strokovno združenje, organizirano pa po pravilih Zakona o društvih, ki pod eno streho povezuje delujoče psihoterapevte oziroma svetovalce in edukante pod supervizijo na eni strani ter uporabnike psihoterapevtskih storitev in simpatizerje ter podpornike psihoterapije na drugi strani. Člani Združenja bodo predvidoma že v januarja 2017 na prvi konstitutivni seji občnega zbora po predhodnem kandidacijskem marcu volili organe in predsednika Združenja.

Namen Združenja je strokovno-izvajalskemu delu članstva zagotoviti večjo strokovno kredibilnost ter skupno zavzemanje in zastopanje njihovih strokovnih interesov. Uporabniškemu delu članstva in drugim uporabnikom psihoterapevtskih storitev pa želi ponuditi verodostojne informacije o delujočih psihoterapevtih vključno z relevantnimi podatki o njih kot strokovnjakih in o psihoterapevtskem pristopu, ki ga izvajajo. Ažurne informacije, dostopne na spletni strani Združenja, bodo omogočile lažji izbor ustreznega psihoterapevta oziroma svetovalca. Združenje bo oblikovalo tudi častno razsodišče, ki bo obravnavalo morebitne pritožbe na delo članov, pa tudi odgovarjalo na različna vprašanja uporabnikov, kar bo dalo Združenju in njegovim članom - izvajalcem večjo strokovno kredibilnost. Biti član Združenja bo za člana, ki je delujoči psihoterapevt ali svetovalac, znak kakovosti, saj se bodo člani prostovoljno povezali in vnaprej dopustili obravnavo na častnem razsodišču v primeru pritožbe na njihovo delo.

Kdo lahko postane redni in kdo pridružen član Slovenskega združenja za psihoterapijo in svetovanje?

Redni člani lahko postanejo tisti, ki:

- dejavnost psihoterapije ali psihosocialnega svetovanja že opravljajo v okviru veljavne pravno formalne organizacijske oblike kot npr. zavod, društvo, s.p., d.o.o. in podobno;
- so registrirani za to dejavnost po veljavni zakonodaji;
- imajo doseženo drugo stopnjo visokošolskega študija po bolonjskem sistemu oziroma univerzitetno izobrazbo sedme stopnje po pred bolonjskem sistemu;
- so strokovno usposobljeni za psihoterapevtsko oziroma svetovalno delo,

kar dokazujejo z listinami, da so zaključili enega od izobraževalnih programov s področja psihoterapije oziroma psihosocialnega svetovanja, ki obsega za psihoterapevte najmanj 500 ur teoretskih vsebin, najmanj 250 ur osebne izkušnje in najmanj 500 ur psihoterapevtske prakse, ki je bila supervidirana z najmanj 150 urami supervizije; za svetovalce pa najmanj 450 ur teoretskih vsebin, najmanj 250 ur svetovalne prakse, najmanj 100 ur supervizije in 50 ur osebne izkušnje.

Redni člani lahko postanejo tudi strokovne osebe, ki delujejo na akademskem področju psihoterapije in psihosocialnega svetovanja in torej niso delujoči psihoterapevti oziroma svetovalci.

Pridruženi člani lahko postanejo edukanti in specializanti s področja psihoterapije in psihosocialnega svetovanja, če so vključeni in aktivno delujejo v enem od programov edukacije za psihoterapijo in svetovanje in delajo pod supervizijo. Pridruženi člani Združenja so lahko tudi uporabniki psihoterapevtskih in svetovalnih storitev ter tudi drugi podporniki psihoterapevtske dejavnosti, kot so sponzorji, donatorji in simpatizerji s področja psihoterapije in psihosocialnega svetovanja. O vključitvi kandidata v Združenje odloča posebna komisija za članstvo, saj je preveritev včlanjevanja ključnega pomena za strokovno kredibilnost članstva v Združenju.

Zaradi poenostavitve postopka včlanjevanja so od preverjanja izpolnjevanja včlani-tvenih pogojev izvzeti tisti edukacijski programi, ki so javno bolj znani in uveljavljeni, zato se zanje vnaprej šteje, da izpolnjujejo pogoje za včlanitev. Gre za kandidata, ki je pridobil oziroma opravil:

- Evropsko diplomu iz psihoterapije (EDP), ki jo podeljuje Evropska zveza za psihoterapijo (EAP);
- Slovensko diplomu, ki jo podeljuje Slovenska krovna zveza za psihoterapijo (SKZP);
- študij psihoterapevtske propedevtike in pridobil diplome evropskih akreditiranih združenj posameznih psihoterapevtskih pristopov;
- magistrsko diplomu psihoterapevtske znanosti na Fakulteti za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda v Ljubljani (SFU Ljubljana);
- magistrski študij ali program izpopolnjevanja iz relacijske družinske terapije na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani z zaključenim stažem iz relacijske družinske terapije v okviru Združenja zakonskih in družinskih terapevtov Slovenije;
- naziv psihoterapevt, ki ga podeljuje Združenje psihoterapevtov Slovenije;
- specialistično diplomu iz psihoterapije EFPA za psihologe;
- diplomu na dodiplomskem ali podiplomskem študiju psihosocialne pomoči na Fakulteti za uporabne družbene študije v Novi Gorici.

Vabilo za včlanitev v Slovensko združenje za psihoterapijo in svetovanje

Vse, ki že delujete samostojno kot psihoterapevti ali svetovalci in tisti, ki ste še edukanti in že delate pod supervizijo, vabljeni v naše vrste. Z združevanjem delujočih psihoterapevtov in svetovalcev bomo oblikovali urejen in pregleden psihoterapevtski prostor, v katerega bomo vnesli strokovno, etično in transparentno delo psihoterapevtov in svetovalcev, ki se bodo pripravljene prostovoljno podrediti častnemu razsodišču v primeru morebitne pritožbe na njihovo delo. To je garancija tudi klientom, da lahko zaupajo v strokovno in etično neoporečno delo izbranega izvajalca kot člana Združenja.

Vzpostavitvi delovanja Združenja bo namenjeno posebno strokovno srečanje v prvi polovici februarja 2017, kjer bomo detajlno predstavili idejo Združenja, njegove cilje in vzajemne koristi vseh sodelujočih v Združenju kot win-win situacijo. Predstavili pa bomo tudi nadaljnje aktivnosti za izvolitev organov Združenja in način kandidiranja za posamezne zadolžitve. Želimo, da je to Združenje naše skupno, kjer bomo soodločali in delovali vsi po vnaprej konsenzualno določenih pravilih. Morebitno članstvo v drugih strokovnih združenjih ni ovira. Poudarek našega združevanja je na zagotavljanju pogovora za neposredno delo, vzpostavitvi mreže psihoterapevtov in svetovalcev, ki jo bomo tvorili člani sami. Z mreženjem in ozaveščanjem ljudi bomo znatno zmanjšali delo šarlatanov, ljudem pa olajšali iskanje strokovnih in kredibilnih izvajalcev.

Zaključek

Čas je za aktivno državljanstvo. Kaj pomeni ta besedna zveza? To, da ob neurejenem stanju v našem psihoterapevtskem prostoru ne le tarnamo in kritiziramo, pač pa, da kot ozaveščeni in odgovorni posamezniki, kot civilna družba in kot strokovna asociacija podobno mislečih prevzamemo iniciativo in se v okviru dopustnega samoorganiziramo v novo ustanovljenem Slovenskem združenju za psihoterapijo in svetovanje.
DOBRODOŠLI!
